

Debatoplæg:

Særligt truede unge fra etniske minoritetsgrupper

Dette debatoplæg er blevet til efter rundbordssamtaler med repræsentanter for etniske minoritetsgrupper og andre personer med indsigt i området. Samtalerne, som fandt sted i efteråret 1998 og foråret 1999, blev ledet af Børnerådet og Voldssekretariatet.

Det skal i den forbindelse fremhæves, at der er tale om et debatoplæg, som ikke nødvendigvis dækker alle deltagernes opfattelse.

August 1999

Per Schultz Jørgensen
Børnerådet

Sten Sjørlev
Voldssekretariatet

Særligt truede unge fra etniske minoritetsgrupper

Indhold:

1. Indledning
2. Dialogmøder
3. Problemstillinger, her og nu
4. Kritisk syn på hidtidig praksis
5. Synsvinkel – præmisser og principper
6. Forslag til indsats på kort og længere sigt
7. Perspektiver

BILAG

1. Indledning

Børn af indvandrere udgør en potentiel risikogruppe, fx med hensyn til uddannelsesforløb, arbejdsløshed og kriminalitet. Det er en kendsgerning, der ikke kommer overraskende for nogen. Årsagerne hertil er mange, og megen forskning gennem de sidste 10-15 år har klart dokumenteret mange sider ved problemstillingen. Hertil kommer, at den offentlige debat ofte fokuserer på disse problemer og beder om ændrede holdninger.

For 5-6 år siden satte rapporten om risikobørn fokus på den del af de truede børn og unge, der kommer med en etnisk minoritets baggrund (Jørgensen m. fl.: Risikobørn. Hvem er de - hvad gør vi? København: SIKON, 1993). Forfatterne konkluderer, at

"Børn af indvandrere udgør erfaringsmæssigt en truet gruppe - deres sproglige og kulturelle baggrund kommer let til at fungere som belastningsfaktorer i forhold til social tilpasning"

Konklusionen bygger blandt andet på undersøgelser af børn ved skolestarten, der har vist, at indvandrerbørn har flere registrerede helbreds- og trivselsproblemer end danske børn. Endvidere inddrages undersøgelser fra Socialforskningsinstituttet, der viser, at unge andengenerationsindvandrere har dobbelt så høj arbejdsløshed som danske unge, og at omkring en fjerdedel af unge andengenerations indvandrere er enten på dagpenge eller bistandshjælp til forskel fra omkring en ottendedel af jævnaldrende danske unge. Også en forløbsundersøgelse over 10 år af knap 300 indvandrerfamilier med et barn født i 1975 påviser, at indvandrerfamilierne sammenlignet med danske familier generelt befinder sig i en mere truet situation. Indvandrerfamiliernes liv er ofte præget af dårlig boligstandard, høj forekomst af arbejdsløshed, placering i lavtlønsområdet og dårligere sundhedsmæssig situation (se Skytte: Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde. København: Hans Reitzel, 1997).

På baggrund af en undersøgelse af kriminalitet og national oprindelse, som Danmarks Statistik offentliggjorde i januar 1998 påpeger kriminologen Britta Kyvsgaard en række

forhold, der bør tages højde for i forhold til undersøgelsens resultater, men skriver alligevel afsluttende i sit oplæg:

"Konkret peger undersøgelsen på, at der især er forholdsvis mange kriminalitetsproblemer blandt de efterkommere, der er under 30 år, blandt dem, der bor i københavnsområdet, og blandt dem, der er uden erhvervsuddannelse eller alene har en erhvervsfaglig basisuddannelse."

Alt i alt tegner der sig et billede af nogle vanskelige vilkår for bestemte grupper af etniske minoriteter med deraf følgende problemer for børn og unge i forhold til opvækst, uddannelse og beskæftigelse i det danske samfund. De senere års manglende eller usammenhængende integrationspolitik og dens praktiske udmøntninger har ikke i tilstrækkeligt omfang kunnet forhindre, at disse grupper er løbet ind i betydelige vanskeligheder, eller bidraget til at der er fundet holdbare og perspektivrige løsninger på de opståede problemer. Ligeledes må man mene, at forslagene i Integrationsbetænkningen (nr. 1337, København, 1997) vedr. børn og unge i det store og hele lægger op til løsninger, der forstærker de hidtil anvendte strategier. Mere end at anvise nye og uprøvede veje, der måske kunne vise sig at rumme konstruktive perspektiver.

Der er således et udtalt behov for at tænke mindre traditionelt inden for det område, der især omfatter gruppen af særligt truede børn og unge fra etniske minoritetsgrupper. Der er i den forbindelse måske et særligt behov for at anvise andre muligheder for at forebygge og gribe ind med alternative tilbud.

Hensigten med det notat, der her fremlægges, er ikke først og fremmest at anvise nye metoder og komme med alternative handlingsforslag. Det ville være for ambitiøst i forhold til problemets omfang og dybde – med den tidsramme og de ressourcer, der har været til rådighed. I stedet er hensigten med notatet at lægge op til den nødvendige debat om både synsvinkel, holdning, hidtidig praksis – og alternativer. Ikke mindst er det vigtigt for både Børneråd og Voldssekretariat at rejse diskussionen om vores syn på integration. Vi tror ikke, vi får en frugtbar og konstruktiv udvikling i gang, hvis vi ikke også rejser den nødvendige tvivl om vores egne holdninger. Åbenheden kommer ikke af sig selv. Den vokser ud af en nødvendig refleksion – og den erkendelse, at vi lever i det multikulturelle samfund, præget af forskelle og kulturelle variationer. Det er disse forskelle, der kan blive en styrke, hvis vi tør erkende dem og bruge dem for afsæt til et nyt og mere ærligt fællesskab.

Det er dette perspektiv, der ligger bag det foreliggende notat og har præget dets tilblivelse.

2. Dialogmøder

Med dette perspektiv har Børnerådet sammen med Voldssekretariatet taget initiativ til at samle en gruppe personer med faglig og personlig indsigt i denne gruppes forhold, herunder personer med både dansk og anden etnisk baggrund. Hensigten har været gennem en intensiv dialog at diskutere holdninger og udforme forslag til et grundlag for en ny og styrket indsats.

En række personer har deltaget i drøftelserne og bidraget med værdifulde synspunkter og forslag (se bilag).

Der er holdt to dialogmøder i den samlede gruppe og et antal møder i arbejdsgruppen, som har bestået af Per Schultz Jørgensen, Anni Lauritsen, Jette Bælum, Aziz Azimi, Muharrem Aydas og Sten Sjørlev.

Resultatet af drøftelserne er denne rapport, som tager sit udgangspunkt i, hvad der efter vores opfattelse er de aktuelle problemstillinger, og hvad der hidtil har været gjort. Den opstiller endvidere det grundlag, en indsats efter gruppens mening skal bygge på, og giver en række forslag til konkrete initiativer. Endelig sætter rapporten disse indsatser i perspektiv i forhold til den samlede politik på dette område.

Ordet integration er efterhånden forbundet med betydninger, som i sig selv kan stille sig i vejen for, at der sker den nødvendige og ønskelige udvikling i et multikulturelt samfund. Det er vores opfattelse, at integrationsretorikken kan være en blokering for en gensidig respekt og ligeværd mellem indvandrere og deres efterkommere og de allerede bosiddende danskere. Derfor vil vi fremover anvende udtrykket "ligestilling" som overskrift for de bestræbelser, der bygger på, at etniske minoriteter selv er aktive og har rettigheder i forhold til den proces, hvor alle skal lære at leve konstruktivt og respektfuldt sammen. Når udgangspunktet er samme rettigheder og pligter for minoritetsgrupperne som for majoritetsgruppen, og målet er ligestilling, kan der i langt højere grad blive tale om fælles bestræbelser fra de etniske minoriteter og danskere på at fremme en mere ærlig opfattelse af integrationen. En sådan opfattelse omfatter forventninger om ligeværdigt samarbejde, om fælles ansvar og om åbne muligheder fra det omgivende samfunds side. Her ligger det udgangspunkt med hensyn til forståelsen af integration, som denne rapport bygger på.

3. Problemstillinger - her og nu!

Hvad er det, der gør det vanskeligt for danskere, som har en lang historie bag sig i landet, og indvandrere og deres efterkommere at leve sammen i gensidig respekt og uden at opleve modsætninger, problemer og konflikter i dagligdagen og i den bredere politiske offentlighed? Hvad er med andre ord problemet? Er der tale om et sæt af problemer, som griber ind i hinanden, forstærker hinanden og låser situationen fast?

Problemerne har mange og forskellige udtryk. De kommer på overfladen til syne som etniske minoriteters manglende eller svage deltagelse i samfundets demokratiske processer, høj arbejdsløshed hos unge fra etniske minoriteter, manglende gensidig forståelse, fjendtlighed og konflikter mellem danskere og etniske minoriteter, isolation af etniske minoriteter i bestemte boligområder, højere kriminalitet hos gruppen af unge og på en lang række andre måder. Bag problemerne ligger ofte, hvad den social-teoretiske terminologi vil omtale som svag social integration og marginalisering.

Men hvordan ser denne proces ud, når vi går ind på særlig udvalgte områder i forhold til børn og unge?

Kvalifikationer og diskrimination på arbejdsmarkedet

En meget væsentlig side af problemet skal findes i det forhold, at de unge i mange tilfælde ikke bliver tilstrækkeligt kvalificerede gennem grundskolen og ungdomsuddannelserne og alt for ofte ikke kan gennemføre erhvervsuddannelser og skaffe sig varigt arbejde. Arbejdsløshed er, som det er blevet påvist i mange undersøgelser, socialt invaliderende. Udover tab af selvværd og selvtillid indebærer arbejdsløsheden afhængighed af sociale ydelser og risiko for en mere permanent udstødelse af arbejdsmarkedet.

Forklaringen på den høje arbejdsløshed og generelt lavere uddannelsesniveau hos efterkommere af indvandrere skal ikke alene findes i svagere uddannelsesmæssig baggrund, men må tillige søges i arbejdsmarkedets behandling af denne gruppe af unge. I flere tilfælde

er det vist, at unge med udenlandsk klingende navne ikke har mødt positive reaktioner, når de søgte job. En undersøgelse fra Sydjysk Universitetscenter (Hjarnø & Jensen, 1997) viser, at der for unge fra etniske minoriteter er tale om regulær diskrimination i forbindelse med jobsøgning og muligheder for at komme i betragtning ved besættelse af jobbene.

Denne afvisende holdning bygger sjældent på konkret kendskab til de unge, men snarere på nogle forestillinger om manglende eller dårlige sprogkundskaber eller faglige kvalifikationer. Der er svage tegn på, at flere arbejdsgivere begynder at interessere sig for også at ansætte unge med anden etnisk baggrund end dansk, men der er fortsat mange af denne gruppe unge, som på uheldig vis standses i et normalt uddannelses- og beskæftigelsesforløb med alvorlige sociale konsekvenser som resultat. De unge får ikke mulighed for at skabe deres eget eksistensgrundlag og arbejdsidentitet og samfundet belastes unødvendigt hårdt gennem større træk på sociale ydelser og øgede belastninger af behandlingsinstitutioner, sundhedsvæsen og retssystemet.

Mødet med samfundssystemet

En anden side af problemet udspringer af de professionelles praksis i forhold til etniske minoriteter. De professionelle er i denne sammenhæng sagsbehandlere, pædagoger, lærere, sundhedspersonale, politi og andre, som de etniske minoriteter og deres børn kommer i direkte kontakt med som systemets repræsentanter.

Der er i mødet mellem borgeren og systemrepræsentanten indbygget et modsætningsforhold mellem de interesser, borgeren varetager, nemlig sine egne, og de interesser, systemrepræsentanten er sat til at varetage, nemlig samfundets i bred forstand. Imidlertid skærpes dette modsætningsforhold betydeligt, når klienten tilhører en etnisk minoritet. For det første vil klientens kendskab til regelsæt og skik og brug i forvaltningen ofte være begrænset, og behandlerens viden om klientens baggrund og behov være tilsvarende sparsomme. Risikoen for misforståelser, dårligt fungerende kommunikation og følelse af afmagt hos klienten er betydelig. (jf. Bøggild Mortensen: Værdier til behandling: Den muslimske bondes møde med dansk behandlerkultur og psykologi. I: P. Berliner (red.) Kulturmøde: Holdninger og værdier. 3. Symposium om tværkulturel psykologi. Dansk psykologisk forlag, 1994).

Mediernes billede af de etniske minoriteter

Mediernes behandling af indvandrere og etniske minoriteter udgør også en del af problemet. Opfattelsen af etniske minoriteter som et problem har haft en betydelig afsmittende virkning på de fleste mediers tilgang til og behandling af nyheder og baggrundsstof om etniske minoriteter. Enkeltepisoder med vold og andre former for kriminalitet, fx økonomisk kriminalitet i forbindelse med forretningsvirksomhed, er i både de elektroniske og skrevne medier blevet behandlet på måder, som stempler grupper af etniske minoriteter. Sammenstød mellem unge etniske minoriteter og politiet har undertiden haft en voldsommere karakter med anvendelse af forskellige former for våben. Disse voldsomheder eksponeres stærkt i medierne, og der skabes forestillinger om, at de fleste unge fra etniske minoriteter tager del i sådanne former for adfærd. Grupper af unge etniske minoriteter bliver oplevet som bander, der driver hærgende rundt i gademiljøet, når de eksempelvis er blevet nægtet adgang til bestemte værtshuse og diskoteker. Billedet af meget temperamentsfulde og voldelige unge fra disse grupper forstærkes gennem mediernes behandling af episoderne til skade for de øvrige unge fra samme grupper. Udseende og påklædning gør disse unge meget synlige, og de risikerer derfor alle at blive opfattet som truende, farlige eller uberegnelige.

4. Kritisk syn på hidtidig praksis

Når grundlaget for det kritiske syn, der fremlægges i det følgende er hentet fra området børn og unge, kommer skolen og fritidsinstitutionerne af gode grunde til at fylde meget i billedet. Det er berettiget, fordi disse to store områder udgør både en virksom kanalisering videre ud i livet - og en effektiv blokering for et fremtidigt godt liv. Derfor er fokuseringen nødvendig.

Grundskolen og ungdomsuddannelserne

Minoritets elever bliver i skole- og uddannelsessystemet i reglen kaldt tosprogede elever. Denne betegnelse blev formelt først indført af undervisningsministeriet i 1995, men har i en del år forud været almindelig i fagkredse.

Mange undersøgelser viser, at skolen kan spille en afgørende rolle for marginaliserede børn, og det er helt givet, at skolen har en overordentlig vigtig funktion for de tosprogede elever.

Skolens rummelighed - eller mangel på samme

Det er meget afgørende for de tosprogede elevers udbytte af skolegangen, at skolen som system møder dem med accept af både deres modersmål og kulturbaggrund. Det er desværre ikke en selvfølge for alle lærere i den danske folkeskole at betragte tosprogede elever som elever med særlige forudsætninger, som der skal tages udgangspunkt i - ganske som det er tilfældet for danske elever. På nogle skoler er der udviklet en skolepolitik, der tilgodeser både danske og tosprogede elever, men det forekommer stadig alt for ofte, at tosprogede elever opfattes som børn, der mangler noget. Bemærkninger som "De har ikke noget sprog", der fuldstændig ignorerer børnenes modersmålskompetence er almindelige den dag i dag. Sandsynligheden for at de tosprogede elever opnår skolesucces er alvorligt forringet, når lærernes undervisning af dem tager udgangspunkt et mangelsyn.

Lærerkvalifikationer - eller mangel på samme

Undervisning af tosprogede elever indgår fortsat ikke som egentlig disciplin i lærernes grunduddannelse, og mulighederne for efteruddannelse har langt fra kunne dække de faktiske behov. Danske læreres kompetencer i forhold til undervisning af tosprogede elever er derfor yderst begrænsede, om end der er store udsving fra skole til skole. Generelt mangler lærerne indsigt i undervisning af elever med anden kulturbaggrund og i undervisning i dansk som andetsprog. Det betyder dels, at elevernes faktiske ressourcer ikke udnyttes optimalt, dels at den undervisning tosprogede elever modtager kun få steder tilgodeser elevernes behov. Konsekvensen af lærernes manglende faglighed i undervisning af elever fra etniske minoriteter er, at især de svagere elevers skoleresultater bliver utilfredsstillende og utilstrækkelige i forhold til kravene på ungdomsuddannelserne.

Ungdomsuddannelserne

Der er i dag mange muligheder at vælge imellem efter folkeskolen, og mange tosprogede familier har svært ved at overskue det komplekse system af ungdomsuddannelser og ved at forstå hvilke krav, de forskellige uddannelser reelt stiller til de unge. Den sædvanlige vejledning er ikke tilstrækkelig, når det gælder de tosprogede elever. Øget vejledning i folkeskolen og orienteringsmøder og samtaler målrettet til de tosprogede elever og deres forældre er en nødvendighed for at kvalificere de tosprogede elevers valg af uddannelse efter folkeskolen.

Fire problemfelter

I det følgende skal der fokuseres på fire problemfelter, der alle mere eller mindre har været med til at sætte dagsordenen for opfattelsen af vanskelighederne på dette område.

1. Elever med ringe udbytte af skolegangen

På grund af ovenstående forhold og evt. andre vanskeligheder er der en del tosprogede unge, der hverken har de nødvendige sproglige eller faglige forudsætninger for at klare en ungdomsuddannelse. Denne elevgruppe har kun mulighed for at få en kompetencegivende uddannelse, hvis der findes eller etableres særlige supplerende kurser, hvor de unge får mulighed for at udbygge deres kundskaber og færdigheder målrettet i forhold til den uddannelse, de ønsker at gennemføre.

2. Bortviste elever

Nogle elever bliver bortvist fra skolen på grund af omfattende, uløselige adfærdsproblemer og overgår dermed formelt til Socialforvaltningens ansvarsområde. Indtil det lykkes at finde en alternativ placering til en bortvist elev, står de dog fortsat som tilmeldt den skole, de er bortvist fra. Hvis kommunen ikke iværksætter fx hjemmeundervisning eller anden personlig socialpædagogisk bistand i den tid eleven venter på en plads i et behandlingstilbud eller lignende, er sådanne elever overladt til sig selv. De går ikke i skole og hænger 'mellem systemerne', men er svære at identificere statistisk, fordi de ikke automatisk bliver udskrevet af skolen, samtidig med at de bliver bortvist. Det er særlig svært at finde alternative tilbud til adfærdsvanskelige og evt. behandlingskrævende elever, når de er tosprogede, og derfor kommer de nogle gange til at være i venteposition i flere måneder, i nogle tilfælde over et år, hvilket er et helt uacceptabelt systemsvigt over for børn og unge med adfærdsproblemer.

3. Sent tilkommende elever - 'hullet' for de 17-årige

Nogle kommuner tolker skoleloven således, at kommuner ikke er forpligtet til have et undervisningstilbud på folkeskoleniveau til elever over 17 år. For sent tilkommende tosprogede elever kan det betyde, at de efter at være begyndt i modtagelsesklasse bliver smidt ud, fordi de er 'for gamle', selv om de måske kun har gået i modtageklassen i fx et halvt år, og derfor langt fra har kunnet nå at tilegne sig tilstrækkelige færdigheder til at fortsætte i ungdomsuddannelserne. I kommuner med denne praksis må de unge tosprogede vente på at kunne fortsætte deres skolegang til de fylder 18 år, så de har adgang til voksensystemet. Det siger sig selv, at denne kommunale praksis ikke er hensigtsmæssig endsiges befordrende for integrationen af sent tilkommende, der i forvejen har meget at kæmpe med for at kunne finde fodfæste i såvel uddannelsessystemet som samfundet. Dette hul i uddannelsessystemet medvirker formentlig til at forøge gruppen af særligt truede unge tosprogede.

4. Traumatiserede elever

En del elever, der kommer til Danmark som flygtninge, har oplevet voldsomme begivenheder, der forårsager traumer. Disse børn har behov for behandling af psykologer, terapeuter eller psykiatere, men får kun meget sjældent tilbud om behandling. De fleste af disse børn begynder i modtageklasser, hvor lærerne må prøve at undervise dem sammen med de øvrige elever. Traumer kan give sig mange forskellige udslag afhængigt af årsagen til traumet og det enkelte barns personlighed, men for de fleste er der problemer med koncentration, tilegnelse og indlæring. En del af de krigsskadede børn har så omfattende følelsesmæssige problemer, at de ikke profiterer af at gå i skole. Der er alvorlig risiko for, at mange af dem på grund af manglende behandlingstilbud ender i gruppen af særlig truede unge.

Sammenfattende kan det konstateres, at der er nogle graverende huller i samfundets tilbud til tosprogede børn og unge, og at disse slip ydermere hyppigst forekommer over for elever, der i forvejen er belastede af forskellige årsager. Dette er en væsentlig årsag til, at man i Danmark oplever så omfattende problemer med en - talmæssigt dog ret begrænset - gruppe unge fra de etniske minoriteter, og det er oplagt, at der bør arbejdes på at ændre på og forbedre forholdene

for de truede tosprogede børn og unge, så man ikke fortsat forøger problemerne frem for at bekæmpe dem.

Etniske unge i fritids- og ungdomsklubberne.

Generelle opfattelser

De fleste af de etniske unge ønsker at blive behandlet præcis som alle andre unge og det må klubberne bestræbe sig på. Her er det vigtigt at opfatte den enkelte unge som et individ og ikke som en del af en gruppe / bande etniske unge.

I debatten som helhed, opfattes de unge ofte som grupper, der tales om dem som grupper og der stilles forslag om foranstaltninger, love, regler osv. i forhold til disse unge, som om de var en stor homogen masse, med de samme behov og problemer. Denne tænkning, vil blokere for vores muligheder for at håndtere disse unge, da det aldrig vil kunne gøres gruppevis.

Positive spejlbilleder og idoler

Det er vigtigt at sikre, at de etniske unge får mulighed for at spejle sig i positive voksenmodeller, eller at finde idoler indenfor egne rækker. De skal kunne se sig selv som kommende pædagoger, politifolk, buschauffører, offentlige ansatte på socialkontorer osv.

Et andet sted hvor klubberne kan svigte, er hvis der stilles særlige betingelser for de unges adfærd, brug af modersmål i klubben. Det er vigtigt her at bakke op om bevarelse af egen kultur, evt. ved hjælp af at klubben også giver plads til eksempelvis klubbens samling af pakistanske og tyrkiske musik-cd'ere. En anden side af en kulturel accept omfatter en opfordring til at vedligeholde eget modersmål m.v. og ikke som nogle klubber bruger, at forbyde de unge at tale deres eget sprog, når de er i klubben.

En forudsætning for at de unge vil kunne se positive etniske spejlbilleder, er at erhvervslivet åbner for mulighederne for disse unge, også selv om de ikke har, en hel ren straffeattest. Hvis ikke der kan ses igennem fingre med ungdommelige dumheder, vil disse unge blive en belastning på samfundets budget, i stedet for at blive udnyttet som en ressource, til gavn for landet.

Etniske piger i klubberne

Når danske klubfolk gerne vil have piger i klubberne, skyldes det givetvis vores ønske om at få lov til at påvirke disse piger lidt.

Personalet vil gerne bidrage til, at forberede disse piger på det samfund de skal ud i, forberede dem til at kunne komme ud på det danske arbejdsmarked, på lige fod med danske piger og bidrage til at de får kendskab til danske regler og normer. Man kunne måske strække sig så vidt at påstå at vi gerne vil påvirke de unge piger, med vores opnåede kvindefrigørelse og dermed opfattelse af ligestilling.

Her er det imidlertid vigtigt at sige, at klubfolk bør holde sig selv for øje, at det er forældrenes børn og at vi som majoritetskultur skal have respekt for de holdninger og den kulturelle baggrund pigerne kommer fra og at forældrenes ønske om at pigerne måske "skånes" for "det danske frisind" langt hen ad vejen, bør respekteres.

Selv om vi ønsker at få disse piger ind i klubberne, er det en overvejelse værd, om det er for deres skyld eller det er for vores.

Skal de have et fritidstilbud, kan man passende skele til de klubber, der har lavet specielle væresteder for disse piger og undersøge nærmere, hvorfor de med stort held, har formået at få pigerne til at komme.

De unge, der er røget ud i kriminalitet

De unge som har den svageste skolemæssige baggrund, eller et forældrebagland, der har givet op overfor de unges opdragelse, er i en særlig risiko for at blive udstødt af det danske samfund. Disse unge kan, via pres fra andre unge i gruppen og ønsket om at høre til et sted, let starte en kriminel løbebane, uden at være det bevidst.

Har de først fået pletter på straffeattesten og skolepapirerne ikke er for gode og de så samtidig har en etnisk baggrund, er det meget vanskeligt for dem at få en chance for at komme ind på det danske arbejdsmarked.

Her har klubberne nogle muligheder for at arbejde langt mere socialpædagogisk og meget lokalt. De bør i samarbejde med den enkelte unge, forældre, lokalkontoret og evt.

arbejdsformidlingen, arbejde målrettet på at finde de ressourcer den enkelte indeholder og så arbejde på at få den unge til at bruge energien, til noget positivt for sig selv.

En mulighed, klubberne kan benytte sig af, er at lade de unge udføre forskellige funktioner i klubberne og evt. etablere egentlige ansættelsesforhold, fx i samarbejde med arbejdsformidling, lokalcentre o.l. Dette giver de unge en mulighed for arbejdsprøvning, samt klubmedarbejderne en reel chance for at kunne bedømme den unge og give dem en anbefaling med fra klubben.

En anden mulighed er arbejdsforløb i samarbejde med lokale arbejdsgivere, hvor klubberne kan være arbejdsgiverens kontaktperson i forbindelse med problemer mellem den unge og arbejdsstedet. Dette vil give arbejdsgiveren en sparringspartner, som kan få dem til at give den unge en chance, de ellers ikke ville have turdet binde an med.

Erfaringsopsamling

Der er gjort adskillige erfaringer fra flere klubber, rundt omkring i landet. Problemet med disse erfaringer fra klubarbejdet er, at det ofte ikke er formidlet i rapporter, medmindre at det har været kortere varende projekter, hvor evaluering har været et krav i forbindelse med bevillingen.

Det betyder at erfaringerne fra klubberne ofte går til spilde, hvis ikke der bliver givet mulighed for og økonomi til, evaluering af arbejdsmetoderne i klubberne.

En del klubber har gjort erfaringer, der ikke alle er nedfældet på papir, men klubberne kan kontaktes for at få yderligere oplysninger eller med henblik på besøg o.l. Det drejer sig om klubberne: Bispehaven i Århus, Askovgården, Nørrebro, Ungehuset, Amager, Pyramiden i Odense, Gadepulsen, Indre Nørrebro - og sikkert mange flere.

5. Synsvinkel – præmisser og principper

Den indsats på kort og på længere sigt, der stilles forslag om i den foreliggende rapport, bygger på nogle præmisser og principper, som er udformet i en dialog med deltagelse af repræsentanter for etniske minoriteter og danskere med faglig og professionel tilknytning til området. Det betyder ikke, at der er tale om enighed på alle områder, Heller ikke, at rapporten er udtryk for kompromiser. Hvad der ligger i drøftelserne har derimod været en fælles indkredsning af den synsvinkel og de præmisser, der synes at være visse positive erfaringer

med. Og som rummer et menneskesyn, der lægger op til fællesskab, ansvar og forpligtelse - mere end uddybning af modsætninger, over- og underordningsforhold og vægt på forskelle.

Den første præmis vedrører helhedssynet bag løsningsforslagene. Fremgangsmåden ved forsøg på at løse problemerne må respektere og tage højde for den helhed, problemet indgår i og som er med til at skabe eller modvirke problemets løsning. Det betyder eksempelvis, at en løsning på udslutningen til arbejdsmarkedet må respektere de krav og forudsætninger, der skal opfyldes for at være kvalificeret til at arbejde på et givet område og må tage højde for de forestillinger (fordomme) om de unges generelle egnethed som arbejdskraft i en dansk sammenhæng.

Den anden præmis har at gøre med det samfundssyn, vi bekender os til, nemlig den demokratiske model. Medindflydelse og medbestemmelse på egne og fælles anliggender, respekt for grundlæggende frihedsrettigheder og personlig og social integritet er de erklærede værdier, der skal styre vores samfundsmæssige praksis.

Den tredje præmis angår inddragelse af minoritetskulturerne og de ressourcer, som disse kulturer rummer, i bestræbelserne på at finde veje til at få majoritets- og minoritetskulturer til at leve sammen i gensidig respekt og anerkendelse.

Fjerde og sidste præmis handler om at prioritere proces over for resultat. I hele diskussionen om, hvorvidt en ligestilling lykkes eller ikke lykkes fokuseres der meget på nogle undertiden uklare sluttillstande, der derefter får vurderingen vellykket eller det modsatte. Denne stærke trang til at kunne afgøre præcist, hvornår noget er gennemført med et godt resultat eller uden held fjerner ofte interessen fra noget meget væsentligt, nemlig de udviklinger, der til stadighed foregår som sociale og kulturelle processer. Det betyder ikke, at der så ikke skal formuleres mål for at bestemme retningen af en indsats eller foretages vurderinger undervejs af de opnåede resultater. Præmissen indebærer derimod, at der skal rettes meget større opmærksomhed mod den proces, der fører til det ene eller andet resultat, fordi det giver en bedre forståelse af, hvad der løbende skal justeres, og hvad der bestemmer resultaterne.

Ud fra det her skildrede grundlag er forslagene udformet efter følgende principper, som nærmere omtales nedenfor:

- ligestilling – rettigheder og pligter
- aktørsynsvinkel – hvordan ser verden ud?
- kulturel og etnisk forankring
- deltagerinvolvering – indflydelse og medansvar

Ligestilling

Princippet om ligestilling omfatter både formel ligestilling for så vidt der ikke gør sig særlige retlige forhold gældende, som i henhold til national lov eller internationale konventioner begrænser denne ligestilling for indvandrerne. Væsentligst er imidlertid at forfølge princippet om reel ligestilling i forhold til rettigheder og pligter, deltagelse i samfundslivet, på arbejdsmarkedet og i alle andre samfundsmæssige sammenhænge. De største barrierer for reel ligestilling findes i forhold til arbejdsmarked og i forhold til den sociale integration. Selv om det er uhyre vanskeligt at lovgive eller på anden måde regulere tilstandene på det sociale område, er det vigtigt, at der ikke gennem de initiativer, der tages fra lovgivningsmagts og myndighedernes side signaleres ulighed i forhold til indvandrere og efterkommere af

indvandrere. Det blev af nogle i rundbordssamtalerne fremført, at den reducerede økonomiske hjælp, som fra 1. januar 1999 gives nyankomne flygtninge og indvandrere i form af en integrationsydelse, kan give et uheldigt signal om ulighed. Et sådant signal har stor betydning for, hvordan etniske minoriteter opfattes og kommer til at opfatte sig selv, og dette påvirker igen familiernes psykosociale forhold til mulig skade for børnenes opvækst og fremtidsmuligheder.

Man bør tværtimod være parat til, som det er sket i forbindelse med ligestillingsproblemer på andre områder, at arbejde aktivt for at stimulere indvandrere og flygtninge til at skaffe sig en faktisk ligestilling på arbejdsmarkedet og i samfundslivet.

Aktørsynsvinkel

Der arbejdes med et princip om aktørsynsvinkel, fordi en af nøglerne til at skabe en vellykket ligestilling og ligestilling og ligestilling og ligestilling i forholdet mellem majoritetsgruppen og minoritetsgrupperne, er en indsigt i og forståelse af minoritetsgruppernes opfattelse af, hvordan verden ser ud. Der er en meget nærliggende risiko for, at man som professionel repræsentant for offentlige og private systemer, som arbejder med integration ser og forstår verden ud fra systemets tankegang og det rationale, der ligger i at være sat til at forvalte en social eller humanitær opgave i forhold til minoritetsgrupper. En aktørsynsvinkel vil kunne korrigere for mange misforståelser og grundlæggende fejlslutninger af, hvad minoriteterne har behov for, og hvordan de måtte ønske at tage del i processen med at blive et ligestillet medlem af det samfund, de er flyttet til eller vokset op i som efterkommere af indvandrere.

Kulturel og etnisk forankring

En accept af eksistensen af det multikulturelle samfund indebærer også en grundlæggende forståelse af det nødvendige i en kulturel og etnisk forankring. Her ligger både en sproglig og kulturel ressource, der kan indgå i mødet med de andre kulturelle grupper - og der ligger en basal identitetsmæssig forankring. Det er formentlig her, vi skal finde den stærkeste begrundelse for at acceptere den kulturelle og etniske forankring. Gør vi det ikke, må vi også affinde os med, at der er tale om rodløshed eller påført kamp for at opnå en godkendelse fra den omgivende kulturs side.

Kulturel og etnisk forankring bygger på en forståelse af forskelle på det kulturelle område, der grundlæggende er positiv. Man opgiver ikke sin egen kulturelle ramme, men accepterer at der er andre rammer, som man kan have et konstruktivt samarbejde med.

Deltagerinvolvering

Mange initiativer for at fremme ligestillingen mellem etniske minoriteter og etniske danskere har slået fejl eller haft meget begrænsede resultater, fordi man har overset betydningen af at involvere de etniske minoriteter, som initiativet var rettet mod. En sådan fremgangsmåde er ikke i særlig god overensstemmelse med de demokratiske traditioner om medinddragelse og medbestemmelse, som vi ellers bekender os til. Men samtidig er det dømt til at mislykkes, fordi vellykkede ligestillingsinitiativer forudsætter deltagerinvolvering. En inddragelse og involvering af de enkeltpersoner og grupper, som initiativet er rettet mod vil også i langt højere grad kunne bidrage til at fastholde og sprede gode resultater af et initiativ til andre grupper og steder i landet.

6. Forslag til indsatser

Målene for indsatsen er at fremme en positiv tilværelse for det enkelte menneske og for det fællesskab, som er ramme om det konkrete hverdagsliv. Derfor lægger forslagene op til krav både til den enkelte - og til fx institutioner, skoler og lokalområder. Der skal i forslagene være tale om at udvikle ressourcer, og den enkelte skal nå frem til at opleve sig værdifuld i forhold til fællesskabet. Forslagene er opstillet ud fra træk ved målgruppen, nemlig alder, institutionstilknytning og forekomst af vanskeligheder (se bilag).

Familietilbud drejer sig om at intensivere samarbejdet mellem etniske minoritetsfamilier og det offentlige system. Det kan ske på flere måder, men der er næppe tvivl om, at det vigtige er at familierne bliver mødt med den nødvendige åbenhed og accept med hensyn til kulturel baggrund. I modsætning til kontrol og holdninger, der tydeligt demonstrerer et ønske om at belære. Samarbejdet må rumme et tydeligt signal om ligeværdighed og samarbejde.

Forslaget om et introduktionsforløb forud for barnets start i enten skole eller fritidstilbud rummer et vigtigt perspektiv, at for en stor gruppe minoritetsforældre er der ikke en klar bevidsthed om de forventninger og tilbud, der rettes til dem fra det offentlige systems side. Derfor vil en sådan introduktion kunne afklare – og skabe sikkerhed for, at en senere kommunikation kan være fremadrettet. Heri ligger også muligheden for den nødvendige kommunikation den modsatte vej: hvordan skal fx skolen bedre indrette sig i forhold til den gruppe forældre.

Forældregrupper og samtalegruppe peger både frem mod fortsættelse af introduktionsforløb og mod egentlige forældregrupper, der nedsættes med udgangspunkt i børn med problemer. Her er det vigtigt, at disse forældre får mulighed for at formulere deres tanker omkring problemerne - både med hinanden og med professionel støtte.

Skolen er med rette af alle opfattet som den brede vej til styrkelse af tilpasning og trivsel. Men skolen rummer også risikoen for at blive en bekræftelse på, at denne tilpasning og trivsel ikke fungerer særlig godt – eller helt elendigt. Derfor vil lærerrollen og lærerkompetencen være afgørende for den kultur, der udvikles i skolen omkring etniske minoriteter.

Derfor forslaget om at styrke indsigten i *læreruddannelsen* med hensyn til etniske minoriteter. Det er næsten et must i et samfund, hvor udfordringen til det homogene samfund i dag er så markant, at der med rette kan tales om et multikulturelt samfund. Læreren må stå anderledes bedre rustet til at møde disse udfordringer.

Den rummelige skolekultur vil kunne fremmes ved i langt højere grad at knytte lærere med etnisk minoritetsbaggrund til skolen. Det er muligt, at der ikke uden videre kan findes personer med kvalificeret læreruddannelse. Men det kunne være en overvejelse værd, om ikke en mindre formel uddannelse uden for det pædagogiske felt kunne suppleres med kurser o.l. og derefter være baggrund for en tilknytning til en skole, enten som støttelærer eller som medhjælper i skolefritidsordningen. Det vigtige fra ligestillingssynspunktet er, at der skabes en synliggørelse af de etniske minoriteter – og de værdier og normer, de står for – også i skolen. For den enkelte elev vil det kunne styrke følelsen af, at kunne formulere en bredere forståelse af de vanskeligheder, som vedkommende oplever sig stillet over for.

Ungdoms- og fritidsklubberne er et tilbud til de 14 til 18 årige om en ramme, hvor de kan dyrke deres interesser, møde jævnaldrende af begge køn, udbygge deres kendskab til den lidt større verden og herigennem også forberede sig på voksentilværelsen. En accept og

inddragelse af de unge (og deres forældre) fra etniske minoriteter, som bruger klubberne er af afgørende betydning for, om de vil tage imod tilbuddet og have et konstruktivt udbytte af det. Det indebærer blandt andet, at denne gruppes interesser og ønsker tilgodeses i klubbernes tilrettelæggelse af samværets indhold og rammer. Det kræver også respekt for det sprog og den kultur, som de unge repræsenterer.

For den gruppe af unge (og deres forældre), som især er *truet af kriminalitet*, bør der gøres en særlig indsats i form af hjælp og støtte til at komme i uddannelse og arbejde. Ansættelse af tosprogede medarbejdere har i den forbindelse stor betydning ikke alene for den unge, som er kriminalitetstruet, men tillige som et generelt forbillede for de unge i forhold til valg af uddannelse og erhverv.

Uddannelsesstilbud udformet og tilpasset de behov, som netop denne gruppe af unge har, skal etableres. I flere sammenhænge har det været påvist, hvor vanskelige vilkår unge fra etniske minoriteter har for at gennemføre kortere eller mellemlange uddannelser og efterfølgende få en plads på arbejdsmarkedet. Undervisningsministeriet har netop udsendt en rapport om de særlige behov, som de sent ankomende unge har for at modtage en målrettet og tilpasset undervisning og kvalificering i det danske sprog og generelle danske samfundsforhold, herunder vejledning i uddannelses- og arbejdsmarkedsforhold. Det bør der naturligvis følges op på.

Men også *særligt truede unge fra minoritetsgrupper* bør der etableres både udslusningstilbud og særlige tilbud om indslusning på arbejdsmarkedet for. En væsentlig side af denne indsats bør fokusere på at inddrage voksne fra arbejdsmarkedet, som kan fungere som støtte og rollemodeller for den enkelte unge og derigennem gøre det muligt at fastholde den unge i jobbet.

Hjælp til særligt udsatte grupper. Denne side af en fornyet og metodisk mere præcis fremgangsmåde i arbejdet med de unge, som ikke alene har behov for støtte og vejledning, men hvis behov, adfærd og personlighed kræver en egentlig behandlende indsats, sætter fokus på allerede eksisterende tilbud og lægger op til en fornyelse af disse suppleret med tilbud, der især retter sig mod denne målgruppe. I bestræbelserne må indgå såvel et intensiveret opsøgende arbejde over for småbørnsfamilier og forbedrede anbringelsesmuligheder for børn fra etniske grupper.

De gode erfaringer fra *fædregrupper arbejder* i større byer må udbygges, og der skal samtidig arbejdes bevidst på at øge antallet af SSP-medarbejdere med en etnisk baggrund i minoritetsgrupper. En kombination af støtte fra voksne med etnisk minoritetsbaggrund og lokale institutioner og virksomheder må følge op på de allerede igangsatte initiativer i større belastede boligkvarterer.

Tværgående forslag. Indsigt i og forståelse af de etniske unges behov, adfærd, ønsker og oplevelser er nødvendige forudsætninger for at kunne handle målrettet og effektivt i forhold til at skabe bedre vilkår for netop denne gruppes deltagelse i samfundsliv og arbejdsmarked. Derfor bliver iværksættelsen af forskningsprojekter og etablering af et udviklingscenter for socialpædagogiske arbejdsmetoder af afgørende betydning for de beslutninger og indsatser, der skal gøres de kommende år på dette område. Der eksisterer allerede en del oparbejdet viden om etniske minoritetsgruppers forhold, men en koordinering og samlet anvendelse af denne viden vil kunne betyde en mere langsigtet og sammenhængende indsats til gavn for de unge og deres forældre og til nytte for samfundet.

7. Perspektiver

Der er ikke med disse forslag fremlagt en blot nogenlunde fyldestgørende liste over alternative forslag til en styrket indsats. Vi er også vidende om forsøg, der i dag foregår rundt omkring i landet – inden for fx skole- og klubområdet. Vi er også vidende om de forsøg, der er gjort for at styrke forældrenes engagement i en indsats for de udsatte unge fra de etniske minoritetsfamilier.

Perspektivet på kort sigt er at lægge op til debat, måske også gennem en konference, hvor Børneråd, Voldssekretariat og andre fremlægger de indhøstede erfaringer. Til gensidig inspiration og til fremme af processen fremad mod større ligestilling på dette område.

På længere sigt er perspektivet et ønske om at påvirke samfundsudviklingen frem mod et mere tolerant og demokratisk samfund med lige muligheder for alle. Også for børn og unge fra etniske minoritetsfamilier.

BILAG

FAMILIETILBUD

- introduktionsforløb for forældre og børn i forhold til det offentlige system af tilbud inden for skole, fritid mv.
- støtte oprettelsen af forældregrupper, der kan fremme netværkstilknytning til skole og klubverden,
- intensivere det opsøgende arbejde over for familier, hvor der er tale om begyndende vanskeligheder med fx deres store drenge
- skabe rammer for oprettelsen af samtalegrupper / selvhjælps-grupper for forældre fra etniske minoriteter.

SKOLEN

- styrke læreruddannelsen mht. viden om etniske minoriteter
- ansættelse af støttelærere med etnisk minoritetsbaggrund
- oprette særligt pædagogisk tilbud til store drenge med etnisk baggrund

- skabe sammenhæng mellem skole og klub-/fritidstilbud
- vejledningstilbud til forældre med etnisk baggrund

KLUBTILBUD

- oprette særlige projektilbud for belastede/udstødte unge med behandlingstilbud og med inddragelse af de unge
- støtte udviklingen af klubber, der lægger særlig vægt på at styrke det etnisk-kulturelle aktiviteter
- oprette kurser for uddannede socialpædagoger i minoritetskulturel forståelse og arbejdsmetode
- ansætte voksne fra etniske minoriteter som medarbejdere i klubberne eller som konsulenter
- tilknytning af SSP-medarbejdere med udgangspunkt i etniske minoritetskulturer.

UDDANNELSESTILBUD

- i dialog med de unge udforme særlige uddannelsestilbud for den gruppe af unge, der har særlige vanskeligheder med at tilpasse sig de regulære tilbud,
- udvikle særlige udslusningstilbud sammen med unge med etnisk minoritetsbaggrund, så de sikres overgang til efterfølgende uddannelse eller job
- finde ressourcepersoner på uddannelsessteder og arbejdspladser, der kontraktligt forpligter sig over for en ung med hensyn til at støtte under uddannelse og arbejdsforløb

HJÆLP TIL SÆRLIGT UDSATTE GRUPPER

- støtte de eksisterende behandlingstilbud og udvikle nye tilbud til udsatte unge med etnisk baggrund,
- intensivere det opsøgende arbejde over for småbørnsfamilier med etnisk baggrund
- forbedre anbringelsesmulighederne for børn fra etniske familier
- accelerere uddannelsen af SSP-medarbejdere med etnisk baggrund
- intensivere indsatsen i de store boligkvarterer over for gruppen af voldelige og kriminelle unge gennem en aktivering af de voksne med etnisk baggrund
- ansætte flere medarbejdere i de belastede kvarterer til opsøgende socialt arbejde over for de udsatte unge med etnisk baggrund,
- følge en gruppe familier med unge, der har kriminalitetsproblemer og støtte dem tværfagligt

TVÆRGÅENDE FORSLAG

- etablere et udviklingscenter for socialpædagogiske arbejdsmetoder på det minoritetskulturelle område,
- iværksætte relevante forskningsprojekter på dette område
- oprette en særlig pulje, der kan fremme forskning inden for det etniske minoritetsområde
- etablere gensidig erfaringsudveksling tværs over kulturelle grænser, f.eks. i seminarer med både forældre og professionelle

BILAG

Dialogmøder vedr. særligt truede unge fra etniske minoritetsgrupper.

Deltagere:

Ahmet Demir
Blæksprutten, Hvidovre

Asad Ahmad
Sektionen for undervisning af
tosprogede elever, København

Muharram Aydas
København

Anni Lauritsen
Den gule flyver, København

Jens Ahm
Ungeteamet, Soc.center Blågård

Morten Ejrnæs, Den Sociale
Højskole, København

Kirsten Fischer
UC2, Ishøj

Ali Celik
København

Claus Voetmann
Rising Ungdomsskole, Odense

Jette Bælum
Ungehuset, København S.

Ronni Abergel
Stop Volden, København

Aziz Azimi
Viby J.

Tahir Canbek
Odense

Üzeyir Tireli
Sydjysk Universitetscenter

Hozan Kilicaslan
København

Rashmi Singla
Dragør

Abdi Kariin Ali Hussein
Nørresundby

Mette Fink-Nielsen
UC2, Ishøj

Marianne Skytte, Den Sociale
Højskole, København

Merete Bonne
Voldssekretariatet

Sten Sjørølev
Voldssekretariatet

Per Schultz Jørgensen
Børnerådet

Bente Ingvarsen
Børnerådets sekretariat